

Ольга Кириленко

д.е.н., професор, професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Катерина Грицай

студентка гр. ДСПУАзм-21,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ГРОМАДЯН ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Однією з підвалин демократичних режимів є наявність інституту доступу громадян до офіційних, альтернативних і незалежних джерел інформації. В демократичних країнах законодавчо встановлено та чітко контролюються права громадян щодо вільного доступу до інформації, яка стосується діяльності державних і місцевих органів влади, їх рішень і дій, що проводяться у сфері державного господарювання, місцевого життя, руху публічних коштів. Громадяни мають право шукати та отримувати інформацію з цих питань безпосередньо від державних органів та органів місцевого самоврядування, а також від інших громадян, з друкованих засобів масової інформації, книг, радіо, телебачення, Інтернету тощо. Важливою умовою доступності публічних даних є наявність альтернативних джерел інформації, які повинні бути загальнодоступні і не повинні контролюватися ніякою політичною партією або іншими громадськими утвореннями. Без гарантованого доступу до публічної інформації неможливо забезпечити повноцінну участь громадян у суспільному житті, вирішенні як загальнодержавних, так і місцевих питань.

В Україні питання доступу до публічної інформації регулюються Законом України «Про доступ до публічної інформації» Цей документ, як сказано у його преамбулі, «визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом, та інформації, що становить суспільний інтерес» [1]. Основне призначення закону полягає у забезпеченні прозорості та відкритості органів влади і управління, через створення спеціальних механізмів та інструментів, які дають змогу кожному реалізувати свої права на доступ до публічної інформації.

Важливим є те, що в законі чітко визначено сутність публічної інформації, якою слід вважати відображену та задокументовану будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформацію, що отримується або спеціально створюється в процесі діяльності органів влади і управління. Крім того публічною слід вважати інформацію, яка знаходиться у володінні цих органів, а також інших розпорядників публічної інформації.

В основу діяльності державних органів і органів місцевого самоврядування щодо забезпечення доступу до публічної інформації покладено дотримання трьох принципів, це:

- 1) прозорість і відкритість діяльності органів влади і управління;

2) вільне отримання, поширення та будь-яке інше використання інформації, яка була надана або оприлюднена (крім встановлених чинним законодавством обмежень);

3) рівноправність, незалежно від расової, політичної, релігійної приналежності, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мови або інших ознак.

Звичайно, що не всю інформацію, яка є у суспільному просторі можна вважати доступною. У цьому зв'язку, вище зазначеним законом дається визначення видів інформації, що не може безперешкодно і у повному обсязі бути доступною. Так, є публічна інформація з обмеженим доступом, це – конфіденційна інформація, таємна інформація, службова інформація. Крім того, є інформація про особу, яка також не може бути загальнодоступною без згоди конкретної особи.

Яким чином громадянин або певна група осіб можуть реалізувати своє гарантоване законодавством право на доступ до публічної інформації? Головним інструментом реалізації цього права є запит на інформацію. За своїм змістом запит представляє прохання особи до розпорядника інформації надати йому певну публічну інформацію, що знаходиться у його володінні. Причому не важливо – чи така інформація стосується його особисто чи ні, без пояснення причини запиту. Запити можуть бути індивідуальними і колективними; в усній, письмовій чи іншій формі (доставлена поштою, факсом, телефоном, електронною поштою) на вибір запитувача. Основним терміном, протягом якого розпорядники інформації повинні надати відповідь на запит, є 5 робочих днів з дня отримання запиту.

Звернемося до офіційного сайту Тернопільської міської територіальної громади для того, щоб у загальних рисах оцінити ступінь доступності інформації про діяльність цього органу місцевого самоврядування [2]. На сайті є окрема рубрика «Публічна інформація», в складі якої подається інформація про: рішення сесії міської ради; рішення виконавчого комітету; розпорядження міського голови; відкриті дані; доступ до публічної інформації; Статут Тернопільської міської територіальної громади; містобудівні умови і обмеження; інформація щодо погодинної оплати оренди комунального майна; петиції до Тернопільської міської ради; Стратегічний план розвитку громади до 2029 року.

На наш погляд, позитивно слід оцінити наведення в рубриці «Доступ до публічної інформації» усіх необхідних вимог щодо подання громадянами запитів на публічну інформацію, форми запитів, інформація про адреси, телефони відповідальних осіб, графіки їх роботи, законодавча база доступності публічної інформації, порядок оскарження дій або бездіяльності міської ради і її посадових осіб.

На сайті громади є також корисна інформація про участь громадськості у вирішенні місцевих справ, це, зокрема, громадські слухання і обговорення, місцеві ініціативи. Якщо ознайомитися детальніше з інформацією про громадські слухання і обговорення, то слід зазначити, що така форма участі громадськості у вирішенні місцевих справ є достатньо популярною. Тематика слухань і обговорень протягом останніх років, головним чином, стосується вирішення проблем

благоустрою територій, спортивних і дитячих майданчиків, доріг, закладів освіти і охорони здоров'я, перейменування вулиць чи інших комунальних об'єктів, розробки містобудівної документації, тощо.

Проте, упродовж тривалого часу незаповненою залишається рубрика щодо місцевих ініціатив Тернопільської міської територіальної громади, що свідчить про певну пасивність членів громади.

В Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» дано визначення місцевих ініціатив і зазначено, що «члени територіальної громади мають право ініціювати розгляд у раді (в порядку місцевої ініціативи) будь-якого питання, віднесеного до відання місцевого самоврядування. Порядок внесення місцевої ініціативи на розгляд ради визначається представницьким органом місцевого самоврядування або статутом територіальної громади з урахуванням вимог чинного законодавства. Місцева ініціатива, підлягає обов'язковому розгляду на відкритому засіданні ради за участю членів ініціативної групи з питань місцевої ініціативи. Рішення ради, прийняте з питання місцевої ініціативи, оприлюднюється в порядку, встановленому представницьким органом місцевого самоврядування або статутом територіальної громади» [3]. Отже, законодавством визначено усі вихідні моменти щодо здійснення місцевих ініціатив.

Ми вважаємо, що формування повноцінного демократичного урядування, в тому числі на місцевому рівні, потребує більш широкого і активного використання усіх можливих форм участі громадськості в управлінні місцевими справами, на основі наданих прав щодо до доступу до публічної інформації як основи для прийняття кваліфікованих рішень.

Список використаних джерел:

1. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
2. Офіційний сайт Тернопільської міської територіальної громади. URL: <https://ternopilcity.gov.ua/>
3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#n88>